

Burgemeesters tijdens het Koninkrijk der Nederlanden

Ad de Vaal

In tweehonderd jaar is er in de wereld veel veranderd. Het kan haast niet anders of ook het ambt van burgemeester is in de loop van die tweehonderd jaar veranderd. En met het ambt de mensen die het ambt hebben bekleed. In de begin jaren van het koninkrijk waren het nog de vroegere plaatselijke regenten. Dat veranderde halverwege de 19de eeuw met de invoering van de gemeentewet van Thorbecke, een voortvloeiend van de grondwet van 1848. Een tweede verandering vond plaats na de jaren zestig van de 20ste eeuw. Een direct gevolg van de onlusten in Amsterdam, die een uitvloeisel waren van het alom opkomend verzet tegen de gevestigde orde.

De Republiek had afgedaan. De Franse tijd was achter de rug en Oranji was teruggekeerd. Koning Willem I kon gebruikmaken van de bestuurlijke infrastructuur die het Franse Keizerrijk en het Koninkrijk Holland hadden achtergelaten. Koning Willem I wilde geen politieke afrekening met de bestuurlijke elite die Lodewijk Napoleon en Napoleon I had gotsend; hij benoemde zelfs voormalige patriotten op hoge posten. En niet alleen in de regering van het land. De Koning benoemde in 1815 ook de eerste stadsbestuurders. Zowel de raad als de twee burgemeesters werden door de Koning benoemd. En zoals te verwachten is, waren dit voornamelijk de al zittende bestuurders. Parisot of Oranjigezind, het maakte niet uit.

De twee burgemeesters waren lid van de raad. In 1824 veranderde er iets. Toen werd bepaald dat er slechts één burgemeester zou zijn, bijgestaan door twee wethouders. Maar zij bleven alle drie nog steeds lid van de raad. Doordat bij de benoeming in 1815 voornamelijk raadsleden uit de voormalige regentenfamilies waren benoemd, zien we dat ook de burgemeesters tot de eerste benoeming na 1851 voornamelijk afkomstig waren uit de plaatselijke regentenfamilies. Dat het burgemeestersambt tot 1851 geen volledige dagtaak was en naast de eigenlijke professe werd vervuld, was daar mede debet aan. Na 1851 verandert dit. Bij de invoering van de gemeentewet in 1851 wordt bepaald dat de burgemeesters, anders dan de wethouders, geen lid meer zijn van de raad. En anders dan de wethouders heeft een burgemeester een volledige bestuurlijke taak. Vanaf dat moment worden zij door de Kroon benoemd. Door de verandering in positie, taak en benoeming, verandert ook iets in de groep. Waren tot 1851 de burgemeesters afkomstig uit plaatselijke regentengeslachten, na 1851 worden burgemeesters uit het hele land benoemd. Vaak nog wel behorende tot het patriciaat of de adel, maar allen met een bestuurlijke achtergrond.

De gemeentewet van 1851 bestaat nog steeds er zijn wat wijzigingen in aangebracht, onder meer in 1931 toen de positie van de wethouders gelijkwaardig werd aan die van de burgemeester. Maar in de aanstellingswijze, de positie binnen raad en de eigen bevoegdheden van de burgemeester, is

opvallend veel onveranderd gebleven. In de jaren 60 van de vorige eeuw is er onder invloed van de steeds mondiger wordende burgerij en het daaruit voortvloeiende verzet tegen de gevestigde orde, wel een verandering gekomen in de keuze van de burgemeesters. Kwamen de burgemeesters tot die tijd vooral uit het establishment en was opleiding en bestuurlijke ervaring belangrijk; vanaf de jaren 60 van de 20ste eeuw werd de politieke achtergrond van de te benoemen burgemeester een voornamelijk factor. Bij de laatste wijziging in de gemeentewet in 1992, is ook in de formele positie van de burgemeester het een en ander veranderd.

Hierna volgt een overzicht van de burgemeesters van Schoonhoven vanaf 1814 tot de fusie in 2015. Het overzicht vermeldt enige personalia en waar mogelijk enige achtergrond van de betreffende burgemeester. Zo ontstaat een beeld van deze functiesonariën die een belangrijke rol hebben gespeeld in het bestuur van Schoonhoven.

Regenten

Koning Willem I benoemde in 1814 de burgemeesters en de leden van de raad van de steden, dus ook van Schoonhoven. Het burgemeesterschap was niet als voor de andere raadsleden een nevenfunctie en werd uitgeoefend naast het beroep. Dat in de eerste jaren nog niet alles tot in de puntjes geregeld was, blijkt uit het volgende. Dinsdag 25 mei 1824 wordt in de raad een verzoek behandeld van de nabestaanden van Otto Braet en zijn echtgenote, om uitbetaling van diverse bedragen waar zij meenden recht op te hebben. De aanspraken werden weerigd. Opvallend hierbij is dat het traktement over de laatste 6 maanden van 1817 niet wordt uitbetaald met als reden: 'vanwege ongesteldheid zijn functie als burgemeester niet kon uitoefenen'. Hij werd vervangen door het oudste lid van de raad.¹

1814 - 1816 P.M. Keuschenus?

Dr. Paulus Willem Keuschenus: over zijn privéleven is weinig bekend, behalve dat hij was gehuwd met Maria Christina Logger.²

De familie Keuschenis is een voorvaderlijk geslacht, stammend uit Aken, met de rond 1460 geboren Arnold Keuschen als stamvader. De familie behoort tot het Nederlands Patriciaat.³

1814 - 1816
P.M. Keuschenus